

ТРИ СЪСЕДНИ ДЪРЖАВИ ОТ ИЗТОЧНОТО ПАРТНЬОРСТВО В ЮЖЕН КАВКАЗ

Политиката на ЕС за Източното партньорство, приета през 2009 г., обхваща шест пост-съветски държави: Армения, Азербайджан, Беларус, Грузия, Република Молдова и Украйна. Партньорството беше създадено с цел подпомагане на усилията за политически, социални и икономически реформи в тези държави, целящи да засилят демократизацията и доброто управление, енергийната сигурност, опазването на околната среда и икономическото и социалното развитие. Всички членове на Източното партньорство (с изключение на Беларус, чието членство е временно преустановено) участват в Парламентарната асамблея Евронест.

Европейският парламент има делегация за връзки с Южен Кавказ, която наблюдава Парламентарния комитет за асоцииране (ПКА) с Грузия, Комитета за парламентарно партньорство с Армения и Комитета за парламентарно сътрудничество (КПС) с Азербайджан и следи работата на специалния представител на ЕС (СПЕС) за Южен Кавказ и кризата в Грузия.

ГРУЗИЯ

Президентските избори в Грузия през 2018 г. и парламентарните избори през 2016 г. доведоха до победата на коалицията „Грузинска мечта“ и потвърдиха евроатлантическата ориентация на страната. Споразумението за асоцииране между ЕС и Грузия, включително задълбочено и всеобхватно споразумение за свободна търговия (ЗВССТ), влязоха в сила през юли 2016 г. Грузия е положила големи усилия по отношение на привеждането на своето законодателство в съответствие със стандартите на ЕС, което доведе по-специално до освобождаването от изискването за визи за краткосрочен престой в Шенгенското пространство, считано от март 2017 г. ЕС е най-важният търговски партньор на Грузия, като той представлява около 27 % от съвкупния търговски обмен на Грузия (2018). Финансовата подкрепа от ЕС е насочена към икономическото развитие, доброто управление, движението на хора и образованието. По линия на Европейския инструмент за съседство средствата за периода 2017—2020 г. се оценяват на между 371 и 453 милиона евро.

Грузинската демокрацията продължава да страда от прекомерна поляризация на политическия живот (което намира отражение също така в медийния пейзаж), като продължава да се наблюдава напрежение между управляващата коалиция и опозицията, в контекста на периодично отправяни обвинения в избирателно

правосъдие и политически мотивирани кампании за борба с корупцията. Тази поляризация се задълбочи още повече в процеса на конституционна реформа през 2017—2018 г. Въпреки това този процес е довел до успешно приключване на развитието на грузинската политическа система към парламентарна система с пълно пропорционално представителство от 2024 г. и е оценен положително в това отношение както от Венецианската комисия на Съвета на Европа, така и от ЕС.

Изправени пред бавното, но непрестанно анексиране на Южна Осетия и Абхазия от страна на Русия, грузинците възлагат особени надежди на приближаването към ЕС и НАТО. ЕС подчерта важността на мирното решаване на безизходицата в регионите Южна Осетия и Абхазия, като в крайна сметка се зачита териториалната цялост на Грузия. ЕС подкрепя усилията за разрешаване на конфликта чрез дейността на специалния представител на ЕС (СПЕС), на мисията за наблюдение на ЕС и на Инструмента на ЕС, допринасящ за стабилността и мира, като по този начин допълва международните преговори в Женева. Ежегодният стратегически диалог по въпросите на сигурността между ЕС и Грузия е знак за доверие в отношенията между двете страни. Грузия е допринесла в значителна степен за няколко операции на ЕС в областта на общата политика за сигурност и отбрана (ОПСО), въз основа на рамково споразумение за участието на Грузия, което влезе в сила през 2014 г.

А. Позицията на Европейския парламент и междупарламентарното сътрудничество

Осмото заседание на Парламентарния комитет за асоцииране ЕС—Грузия се състоя през март 2019 г. На заседанието бяха приети окончателна декларация и препоръки, в които се подчертава напредъкът в областта на хармонизирането и текущите реформи, като същевременно се призовава за допълнителни усилия в области, включващи независимостта и ефикасността на съдебната система, трудовото право и недопускането на дискриминация. В текста беше заявен отново непоколебимият ангажимент на Европейския парламент с подкрепата за независимостта, суверенитета и териториалната цялост на Грузия в рамките на нейните международно признати граници; В своята [резолуция](#) от ноември 2018 г. относно прилагането на споразумението за асоцииране Парламентът приветства „проведените устойчиви реформи и напредъка, постигнат при прилагането на Споразумението за асоцииране и Споразумението за задълбочена и всеобхватна зона за свободна търговия (ЗВЗСТ)“.

Б. Наблюдение на избори

Грузия е приемала делегации на Службата за демократични институции и права на човека (ОССЕ/БДИПЧ) към Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа, която включва и членове на Европейския парламент и наблюдава парламентарните, президентските и местните избори в Грузия. Парламентарните избори през 2016 г. бяха до голяма степен оценени като демократични и честни, въпреки някои процедурни нередности и твърдения за сплашване. Партията „Грузинска мечта“ спечели изборите, като си осигури „конституционно мнозинство“ (75 % от членовете на парламента), необходимо за даване на

възможност за изменение на конституцията. Президентските избори през 2018 г. бяха критикувани от ОССЕ и ЕС поради злоупотребата с административни ресурси, тежката поляризация на частните медии и отрицателните кампании.

АРМЕНИЯ

Отношенията на Армения с ЕС са с двойствен характер, но като че ли е дошло време за ново начало. От една страна, Армения реши да се присъедини към Евразийския икономически съюз (ЕАИС) с Беларус, Казахстан и Русия малко преди този съюз да влезе в сила на 1 януари 2015 г., като по този начин сложи край на преговорния процес по споразумение за асоцииране с ЕС. От друга страна, преговорите за ново споразумение между ЕС и Армения, основано на ценностите на ЕС, но съвместимо с новите задължения на Ереван по линия на Евразийския икономически съюз, започнаха през декември 2015 г. и благодарение на прагматизма, демонстриран от двете страни, доведоха до бързото сключване на Споразумение за всеобхватно и засилено партньорство (СЕРА). Споразумението се прилага временно от юни 2018 г., в очакване на ратифициране от държавите членки.

Политическата ситуация в Армения се промени радикално през май 2018 г., когато мирните улични протести срещу републиканската партия на Армения (RPA) доведоха на власт опозиционния лидер Никол Пашинян („кадифената революция“). Предсрочните парламентарни избори през декември 2018 г. доведоха до победа за новия блок на министър-председателя, с над 70 % от гласовете, докато RPA не успя да достигне прага от 5 % за влизане в парламента, което показва ясно равнището на обществената подкрепа за промяна. Новото правителство е изправено пред многобройни предизвикателства, по-специално по отношение на икономическото развитие, както и в програмата си за реформи в областта на принципите на правовата държава, прозрачността и борбата с корупцията. Подкрепата на ЕС за Армения се предоставя главно по линия на Европейския инструмент за съседство, като се предвижда индикативно разпределение между 144 млн. евро и 176 млн. евро, предвидено за периода 2017—2020 г.

Армения участва в „продължителен конфликт“ със съседен Азербайджан във връзка със статута на региона Нагорни Карабах (НК) от повече от 30 години, като понастоящем напрежението между страните е достигнало своята най-висока точка от 1994 г. насам по време на „четиридневната война“ през април 2016 г. Отношенията с Турция са хладни, тъй като Турция обвързва повторно отваряне на границата си с Армения с напредъка в разрешаването на конфликта в Нагорни Карабах. ЕС приветства неотдавнашните срещи между президентите и министрите на външните работи на Азербайджан и Армения и въвеждането на мерки за намаляване на напрежението по границата между Армения и Азербайджан и по линията на съприкосновение между Нагорни Карабах и Азербайджан .

А. Позицията на Европейския парламент и междупарламентарното сътрудничество

Европейският парламент даде одобрението си за СЕРА през юли 2018 г., заедно с придружаваща [резолуция](#), в която също така бива отправено приветствие към народа на Армения за мирното предаване на властта. В съответствие със СЕРА, Парламентарният комитет за сътрудничество (КПС) е преобразуван в Парламентарен комитет за партньорство (РРС). Учредителното заседание се проведе през октомври 2018 г. В съвместното изявление беше поставен акцент по-специално върху прилагането на СЕРА, демокрацията, върховенството на закона и доброто управление, както и върху предизвикателствата, свързани с регионалната сигурност. През април 2015 г. Европейският парламент прие [резолуция](#) относно стогодишнината от арменския геноцид.

Б. Наблюдение на избори

Армения е приемала членове на Европейския парламент, като част от мисии на ОССЕ/БДИПЧ за наблюдение на избори, по множество поводи, включително по време на извънредните парламентарните избори през 2018 г. Организацията на изборите в Армения бележи значително подобрение. Изборите през 2018 г. бяха оценени положително, тъй като са добре били организирани и с минимални нередности, а делегацията на Европейския парламент [отбеляза](#) значителен спад в злоупотребите при изборите.

АЗЕРБАЙДЖАН

Преговорите за „всеобхватно споразумение“ между ЕС и Азербайджан започнаха през февруари 2017 г. Новото споразумение ще обхваща политически въпроси и също така и въпроси от сферата на търговията, енергетиката и други специфични въпроси, включително условията за възможното установяване на бъдещ режим. То следва да включва разпоредби относно общата външна политика и политика на сигурност (ОВППС) и относно въпроси извън нейния обхват, включително строги разпоредби относно демокрацията, принципите на правовата държава и основните права. ЕС е ключов търговски партньор на Азербайджан и представлява повече от 40% от общата търговия на страната (2018 г.), главно поради износа на петрол за ЕС. Износът на енергийни източници от Азербайджан за ЕС вероятно ще се увеличи още повече след приключването на проекта за Южния газов коридор, който има за цел да доставя газ от Каспийско море до Европа.

Азербайджан се нарежда на 149-то място от общо 167 държави в индекса на списание „Economist“ за демокрация за 2018 г. и е класифициран като „несвободен“ в доклада за свободата по света за 2018 г. Президентът Илхам Алиев, който понастоящем е в своя четвърти мандат, наследи баща си, Хейдар Алиев, през 2003 г. През 2016 г. конституцията беше изменена, наред с другото, с цел удължаване на президентския мандат от пет на седем години и за създаване на поста първи вицепрезидент. През 2017 г. президентът назначи на този пост собствената си съпруга.

Азербайджан участва в „продължителен конфликт“ с Армения относно статута на региона Нагорни Карабах от повече от 30 години, като напрежението между страните е достигнало своята най-висока точка от 1994 г. насам по време на „четиридневната война“ през април 2016 г. ЕС подкрепя безрезервно усилията на съпредседателите на Минската група на ОССЕ и техните основни принципи от 2009 г. с цел мирно разрешаване на конфликта.

А. Позицията на Европейския парламент и междупарламентарното сътрудничество

Европейският парламент нееднократно е изразявал своята загриженост във връзка с положението с правата на човека в Азербайджан. В [резолуция от 2015 г.](#), Парламентът призова азербайджанските органи незабавно да сложат край на репресиите срещу гражданското общество и работата в областта на правата на човека. Лишената от свобода активистка Лейла Юнус беше освободена през 2015 г. вследствие на интензивно лобиране от страна на Европейския парламент и на хуманитарна/здравна подкрепа. В [резолуция от 2017 г.](#), Парламентът осъди отвличането и задържането на азербайджански журналист Афган Мухтарли и изрази загриженост относно положението на медиите в Азербайджан. През януари 2019 г. Парламентът прие [резолуция](#), в която призова за незабавното освобождаване на Мехман Хюсеинов, блогър за борба с корупцията, и на други политически затворници. Хюсеинов беше помилван през март 2019 г. заедно с няколко други блогъри, журналисти и представители на политически партии и НПО.

Официалните междупарламентарни отношения бяха възобновени през 2016 г. след четиригодишно прекъсване. 15-та среща на Комитета за парламентарно сътрудничество ЕС—Азербайджан се проведе в Баку през май 2018 г. и приключи със съвместна декларация, в която се подчертава по-специално потенциалът за по-тесни икономически връзки чрез започване на преговори за ново споразумение, значението на Южния газов коридор, значението на постигането на напредък в областта на човешките права и свободи, демокрацията и принципите на правовата държава, както и необходимостта от намиране на мирно и трайно решение на конфликта в Нагорни Карабах във възможно най-кратък срок. През юли 2018 г. Парламентът прие резолюция относно преговорите по новото двустранно споразумение, в което се подчертава, че задълбочаването на отношенията зависи от спазването от страна на Азербайджан на основните ценности и принципи на демокрацията, правовата държава, доброто управление и зачитането на правата на човека и основните свободи.

Б. Наблюдение на избори

Представители на Европейския парламент са били в Азербайджан като част от мисии на ОССЕ/СДИПЧ за наблюдение на избори. При все това, с оглед на факта, че всички избори в Азербайджан, наблюдавани от тези мисии, се считат за неотговарящи на международните изисквания, и препоръките все още не са изпълнени, Парламентът реши да не изпраща наблюдатели на парламентарните избори през 2015 г. или на президентските избори през 2018 г. Членовете на мисията на СДИПЧ за президентските избори през 2018 г. заявиха, че изборите

„са били проведени в ограничителна политическа среда и съгласно правна рамка, която ограничава основните права и свободи, които са предпоставки за истински демократични избори“.

Michal Jiráček
04/2019

